

ПАСІЧНІЧЕНКО Анжела Василівна,

кандидат психологічних наук, доцент,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

(м. Полтава, Україна)

**ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ СОФІЇ РУСОВОЇ У
ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Дошкільне дитинство є початковим періодом становлення особистості, формування основ характеру, ставлення до навколишнього світу, до інших, до себе, засвоєння моральних норм поведінки. Цікавість до дитини та дитинства у науковому світі має свою довготривалу історію. Вагомий внесок до цього доробку зроблений видатним педагогом Софією Русовою.

У численних працях та статтях Софії Русової («Дитячий сад на національному ґрунті», «Націоналізація дошкільного виховання», «Нова школа», «Дошкільне виховання», «У дитячому садку», «Теорія і практика дошкільного виховання», «Нові методи дошкільного виховання» та ін.) знаходимо ґрунтовні розробки як теоретичних положень, так і методичних рекомендацій щодо становлення особистості дітей дошкільного віку у процесі виховання та навчання. Поняття «особистість», «індивідуальність» є ключовими у її працях, а з'ясування чинників, умов, шляхів формування та розвитку дошкільника – основним предметом досліджень. Центральною фігурою в концепції С.Ф. Русової стала особистість дитини з її природними задатками, здібностями, потребами.

Глибока обізнаність із новітніми дослідженнями педагогіки, психології, фізіології дала змогу дослідниці чітко визначити пріоритети психічного розвитку дитини в різному віці. Поряд із врахуванням вікових особливостей С. Русова важливого значення надавала індивідуальному підходу у навчанні дітей дошкільного віку, наголошуючи на тому, що українська дитина дуже

вразлива, чуйна, тому до неї «треба підходити з ласкою, привернути її до себе повагою до її індивідуальності, треба збудити її цікавість, тоді виявиться талановита вдача дитини й озветься її глибока чулість» [2, С. 167].

Індивідуалізацію вона називала першою вимогою «справедливого виховання». При цьому зазначала, що помилково вважати, що «всі діти однаковісінькі». Наполягаючи на необхідності враховувати індивідуальні особливості, С. Русова наголошувала, що індивідуалізація має особливе значення при вихованні та навчанні «малих дітей по дитячих садках». Вона писала: «Серед цих малих хлопців та дівчаток дуже виразно виявляються різнобарвні духовні постаті, й треба до кожного підходити з тим словом, яке найкраще дійде до душі, захопить думку й викличе самостійну моральну роботу» [5, С. 186].

Одним із провідних напрямів дослідження С. Русової є вивчення процесу соціалізації. Вона зазначала, що «соціальні одиниці», які найефективніше впливають на виховання дітей – це родина («але треба, щоб у неї не вимагалось занадто великого підлягання дитини авторитетові батьків»); дошкільні заклади (ясла для немовлят, дитячі садки, дитячі хати, ігрові майдани); школа, «в якій соціальні потреби й змагання мають урівноважитися, і з якої мають виходити, ані люди законсервовані в традиціях минулого, ані мрійники-ідеалісти, не здатні до практичного сучасного життя» [4, С. 87].

Важливу роль у процесі формування особистості С. Русова відводить вихователю. Вона звертає увагу на те, що педагогічний вплив на дитину піде на користь вихованцям лише за умов тактовного ставлення до особистості, до її особистісних потреб. Окрім того, вплив вихователя повинен сприяти формуванню емоційно-позитивного ставлення дитини до життя. Як зауважує дослідниця, «веселе життя – це життя, де панує радість, що виникає з доцільного поділу часу на працю й спочинок від гри, відповідної до дитячих інтересів, від сонця, що мусить світити в дитячих кімнатах, від щирості та приязні, що панують у кожній дитячій установі, від контакту з товаришами,

що захоплені однаковими інтересами» [3, С. 163].

У сучасних умовах педагогічні ідеї С. Ф. Русової знаходять свій відгук, набувають особливої гостроти й актуальності. Їх відображення прослідковується в основних положеннях Базового компонента дошкільної освіти, який орієнтує педагогів на цілісний підхід до особистості, спрямовує на визнання самоцінності дошкільного дитинства, його потенціалу та особливої ролі в розвитку особистості; визнання щасливого проживання дитиною дошкільного дитинства як передумови її повноцінного розвитку та подальшої самореалізації у житті; поваги до дитини, особливостей її розвитку та індивідуального досвіду; створення умов для зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дітей; збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для збагачення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями [1].

Отже, проведений аналіз творчої спадщини Софії Русової, дозволяє констатувати її суттєвий внесок у розробку проблем дошкільної освіти та актуальність педагогічних ідей в умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Базовий стандарт дошкільної освіти
URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Педагогічна спадщина Софії Русової і сучасна освіта: науково-методичний посібник/ За ред. В. Г. Слюсаренко, О. В. Проскури. К.: ІЗМН, 1998. 196 с.

3. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. Кн. 1/ За ред. Є. І. Коваленко; Упоряд., передм., прим. Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук. К.: Либідь, 1997. 272 с.

4. Русова С. Вибрані педагогічні твори: у 2-х кн. Кн. 2./ За ред. Є. І. Коваленко; Упоряд., передм., прим. Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук. К.: Либідь, 1997. 320 с.

5. Русова С. У дитячому садку. Вибрані твори. К.: Освіта, 1996. 202 с.